

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Franciškanska ul. 6/I. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko političko glasilo UJU. - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 40 Din, za inozem. 60 Din. Posamezna šte. 1 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne novice vseh vrst je plačati po Din 2-50 od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Pošljite zanesljivo do 25. t. m. prijave naročnikov za 7. in 8. številko Zvončka

Anketa o načrtu zakona za osnovne šole.

(Minister prosvete g. Svetozar Pribičević o soodločanju učiteljstva pri prosvetni upravi.)

— »Osnovnom školom i njenom sudbinom treba da rukuju samo učitelji, kao i najpozvaniji na ovom poslu. Ovu tezu ja sam zastupao još odavna, jer sam imao prilike, da se uverim, da se i na delu pokazala dobra.«

— »Moje je duboko uverenje: da je unifikacija nastave jedno od najvažnijih pitanja za svakog ministra, koji sedi na ovome mestu. Ja sam u tom pogledu uveren: da će se Zakon o narodnim školama izneti još maja meseca na dnevni red pred Skupštinu. Da se on mora smatrati neodložnim i hitnim i da ću činiti, ma u kom svojstvu ja bio, sve — da se on u delo privede. Sa rešenjem ovoga, rešice se i razna druga sitnija pitanja, koja za danas interesuju učiteljstvo, rešice se jedan od osnovnih zakona, na kojem će počivati naša država. Na učiteljstvu je samo: da pažljivo prouči već izrađeni projekat, koji, po mome mišljenju, mora pretrpeti izvesne korekcije, pa da te svoje poglede razradi, detaljno ispita i formuliše kao izraz celog učiteljstva, pa sve ono, što ide da pomogne napredak naše škole, ja ću akceptovati.«

Min. prosv. g. Pribičević
Glav. Odb. UJU v Beogradu,
dne 29. dec. 1924.

Vprašanje šolskega zakona je stopilo resno pred nas in upati je, ako se bode politični položaj ugodno razvijal, da bo v kratkem stopilo to vprašanje v akutni štadij.

Te dni so se vršile ankete učiteljstva o osnutku šolskega zakona in ankete drugih merodajnih krogov. Delovale so in še delujejo v ministru prosvete: minister prosvete je izročil Trifunovićev načrt tudi UJU v Beogradu, ki je zaslišalo o tem vsa poverjenstva. V to svrhu je sklicalo Pov. UJU v Ljubljani posebno anketo, ki je redigirala v prošlem tednu osnutek na podlagi svojčasnih predlogov okrajnih učiteljskih društev in enako so delovala vsa ostala poverjenstva UJU. Ta teden se izvrši glavna redakcija s strani UJU v Beogradu in se izroči elaborat g. ministru prosvete.

»Narodna Prosveta« je otvorila poleg tega tudi javno anketo v načelnih vprašanjih glede ureditve šolstva in pro-

svete v naši državi. Pozvala je vse učiteljstvo, da se izjavi o sledečih točkah:

1. vzdrževanje šol;
2. šolsko nadzorstvo;
3. razpis služb, ali naj se vrši po oblastih ali izdaja le centralni, kakor do sedaj v Srbiji;
4. ali je treba osemrazredno osnovno šolo.

Naj najprej odgovorimo na gornje točke:

Ad 1. Slovensko učiteljstvo se je že ponovno izreklo za državno vzdrževanje šol in za državno šolo, vendar je realnemu politiku računati s tem, da je popolno državno vzdrževanje šolstva v sedanjem momentu neizvedljivo.

Ad 2. V šolskem nadzorstvu je zavzelo slovensko učiteljstvo že ponovno svoje stališče, posebno se je pa pečalo s tem vprašanjem na zadnji pokrajinski skupščini v Krškem in je preciziralo svoje stališče. Osnovnošolskemu učiteljstvu naj bo odprta pot do vseh mest v prosvetni upravi, nadzorstvo osnovnega šolstva pa naj opravlja osnovnošolsko učiteljstvo samo. Izrekli smo se za uvedbo učiteljskih zbornic. Minister prosvete g. Svetozar Pribičević je sam povdaril, da se morajo uveljaviti in zrealizirati ti principi tudi v prosvetni zakonodaji, kar je ponovno izrazil in kar je razvidno tudi iz gornje njegove izjave. Kot glavno napako predloženega nam načrta šolskega zakona M. Trifunovića, bivšega ministra prosvete smatramo, da ni uveljavil gornjih principov in da je tudi šolsko nadzorstvo osnovnih šol izročil izključno srednješolskim profesorjem. Nešteto imamo dokazov iz preteklosti, kako kvarno je bilo, ko se je nadzorstvo osnovnih šol izročalo srednješolskim profesorjem, kako malo so se ti poglabljali v ustroj in metodo pouka v osnovni šoli ali je pa sploh niso poznali, kake pogoje so delali zaradi tega pri nadzorovanju in kako slabo je napredovala osnovna šola pod njihovim nadzorstvom in upravo. Naša najbolj kardinalna zahteva je, da se ima nadzorstvo osnovnega šolstva izročiti izključno v roke priznanih strokovnjakov iz vrst osnovnošolskega učiteljstva.

Ad 3. Slovensko učiteljstvo se je izreklo za razpis služb in oddajo potom razpisa, za soodločevanje učiteljstva pri oddaji služb in za izključitev lajkov in lajskih vplivov pri tem; za pravično me-

ro in postopanje pri oddaji služb. Dvomimo pa, da bi bil razpis od državne centrale primernejši od razpisov oblastnih uprav. V predvojni Srbiji je bilo tako razpisovanje mogoče, v sedanjih velikih državah bi prinašalo to nepreglednost in zmede, zato se moramo izreči za princip razpisovanja potom oblastnih šolskih uprav.

Ad 4. Nedvomno in obsebi umevno se moramo izreči za osemletno šolsko obveznost in osemrazredno osnovno šolo. Za slovensko učiteljstvo in šolstvo bi pomenil vsak dvom in skrčenje v tem oziru degradacijo in poslabšanje, nazadovanje tega, kar že imamo. Zato mora biti osemletna šolska obveznost in osnovna šola izven debate.

Ni mogoče tretirati danes vseh načelnih vprašanj, ki so se pojavila s predložitvijo novega osnutka šolskega zakona.

Žal, da je bil rok prekratek, da bi se predložil ta osnutek okrajnim učiteljskim društvom v razpravo. Tehniško je bilo to neizvedljivo. Poverjeništvo je komaj tehniško pripravilo vse potrebni material in prepise za anketo. Rok je bil kratki; do 10. t. m., kar znači deset dni od prejema osnutka. Natis je bil iz tehniških ozirrov nemogoč.

Toda anketa je delovala na podlagi ugotovljenih stališč, ki so jih zavzela okrajna učiteljska društva od leta 1920. Naprej pri vseh dosedanjih načrtih zakona. Vprašanja so ostala itak ista. Pri reviziji so se vnesla vsa zavzeta načela; vnesle so se vse zahteve iz resolucij in sklepov pokrajinskih skupščin, posebno zadnje v Krškem; vnesle so se vse do-

polnitve, ki so bile potrebne in jih dovoljuje uradniški zakon, tako da so tudi tozadevne določbe sedaj bolj prirojene prilikam in koristim šole in prosvete. Anketa je delovala sistematično in temeljito na podlagi zbranega materiala, kar je izključeno pri preširokem foru, absolutno nemogoče pa bi bilo izvršiti to delo potom društev v tako kratkem roku.

Načrt zakona obsega dva dela. Prvi govori o ustroju šole in šolske uprave, drugi o učiteljstvu in pravnih in materialnih zadevah, izpopolnjuje uradniški zakon.

Mnogo je slabih, a mnogo zelo dobrih določb v načrtu. Kdor hoče pravično soditi, mora pretehtati obe strani. Učiteljska stalnost bo z zakonom dovoljno zagarančirana in enako bodo z njim odpravljena vsa ona vprašanja, ki danes vznemirjajo in razburjajo učiteljske vrste in delajo težko atmosfero. Iz tega vzroka se mora uzakonitev načrta čim bolj pospešiti in odpraviti vse, kar bi delo oviralo.

Trifunovićev načrt bo dobil sedaj še znatne izpremembe in bo iznešen pred ministrski svet in narodno skupščino kot načrt ministra prosvete gosp. Svetozarja Pribičevića.

Tedaj bo začela naša najtežja in odločilna borba za uveljavljenje naših načel v politični javnosti, pri političnih strankah oziroma klubih, ki bodo odločali o šolskih zakonih.

Do tedaj pa na delo, da seznanimo javnost z našimi zahtevami in utemeljitvami in ustvaritvijo javnega mnenja v prilog našemu stališču!

Posebni disciplinarni predpisi za učiteljstvo.

(Razprava iz pravno-obrambnega odseka na pokrajinski skupščini Pov. UJU — Ljubljana v Krškem.)

Za sodnike in druge civilne državne uslužbenke, ki se podreajo s posebnimi zakoni disciplinski oblasti drugih organov, velja discipl. postopanje tega zakona, če ni s specialnim zakonom predpisano posebno postopanje.

Čl. 170. čin. zak.

Neobhodno potrebni so posebni disciplinarni predpisi za učiteljstvo in v zmislu člena 170. zakona o civilnih uradnikih so tudi mogoči.

Popolnoma druge razmere, v katerih živi večina učiteljstva, t. j. zunaj na kmetih, nas naravnost silijo k tej zahtevi. Mestno učiteljstvo bi še za silo izhajalo s skupnimi v uradniškem zakonu določenimi predpisi, četudi niso najboljši. Za nas na kmetih bi bilo vsaj začetkom

naravnost uničevalno disciplinarno postopanje po teh predpisih.

Drugi državni uradniki se imajo zagovarjati večinoma le radi nesposobnosti, zaradi zanemarjanja službe ali oškodovanja stanovskega ugleda. Take zadeve lahko sodijo upravna sodišča in državni svet. Učiteljstvo se pa mora skoraj izključno braniti pred ovadbami in denunciacijami političnih agitatorjev. Take zadeve je težko razsoditi in jih lahko sodi le dotičnik, ki razmere pozna.

Po agitatorjih zapeljani zaslepljeni pričajo kakor so naučeni. Tem lažje pričajo, saj gre »za vero«, »vera je v nevarnosti«, in za to je vsako sredstvo dobro. Pogosto pričajo nehoti in nevede tendenziozno, ker so jih agitatorji tako zbegali, da že sami ne vedo za kaj

LISTEK.

„Narodna Enciklopedija srbsko-hrvatska-slovenska.“

Kaj je »Narodna Enciklopedija«?

Cilj »Narodne Enciklopedije« je, da na podlagi današnjega stanja ugotovi vse, kar ve in ugotovi o našem narodu in teritoriju na katerem stane, iz prošlosti in sedanjosti v vseh pravih in vseh pogledih.

V »Narodni Enciklopediji« bodo v obliki besednjaka, pod posameznimi besedami in pojmi obrazložene vse zadeve in opisi naše države, zemlja, na kateri se nahaja in na kateri se nahaja naš narod, njega celokupno življenje, zgodovinsko, kulturno, gospodarsko, politično itd.

V abecednem redu bodo članki in opisi vseh pojavov in oseb na naši zemlji, vseh pojavov našega državnega in narodnega življenja v prošlosti in sedanjosti, biografije vseh znamenitih naših

mož in inozemcev, ki so pisali o nas ali so igrali kako vlogo v življenju našega naroda.

V »Narodni Enciklopediji« bo označena zgodovina našega naroda, politična in kulturna zgodovina književnosti, cerkve, prava, umetnosti, obrti, gledališča, političnih strank, prosvetnih ustanov, društev, bibliotek, muzejev itd.

V »Narodni Enciklopediji« bo opisana vsa naša državna ureditev prometa, vojske, etnografija, nacionalna ekonomija, financa, trgovina, banke, tvornice, šume, rude, kopališča itd.

Ni treba dokazovati kako važno je to delo, kako potrebno in koristno je. Garancija, da bo dobro izdelano so so-trudniki, ki so vzeti iz vrst najboljših učenjakov in strokovnjakov, iz vrst vseh treh delov našega naroda (nad 130).

V »Narodni Enciklopediji« bo našel vsakdo vse potrebne podatke o našem narodu in naši državi; ona bo verna slika naše kulture in našega edinstva.

»Narodna Enciklopedija« (Leksikon srbsko-hrvatski-slovenski) bo izšla v 16 rednih zvezkih po 7 tiskovnih pol (112

strani) velike osmerke. Vsega bodo tri knjige, za katere dobe naročniki, ki se naroče v naprej, originalne platnice v platno. Izšla bo v cirilici in latinici, kar naj naročniki posebej navedejo, v katerem črkopisu žele. Cena vsakemu zvezku je 40 Din brez poštne. Denar se pošila naprej, sicer se pošlje posamezne zvezke naročnikom po povzetju.

Naroča se pri Bibliografskem zavodu d. d. nakladna knjižara, Zagreb, Gundulićeva ul. 29.

Toplo priporočamo učiteljskim knjižnicam in posameznikom!

AL. MARIČ:

Teorija i praksa u osnovnoj školi.

III. Nastava pismenosti u osnovnoj školi. Kragujevac, štamparija »Šumadija«. Cena 20 Din. Str. 140.

U prvoj svesci govori pisac o vaspitnoj zadaći osnovne škole, u drugoj o

bukvaru kao smetnje za razvoj prave pismenosti, te o čitanju u III. razr. osn. škole, dok nam treća govori o nastavi pismenosti. Za IV. svezak obećaje nam pisac već o nastavi pisanja i čitanja u I. razr. osnovne škole.

Pitanje nastave pismenosti u osnovnoj školi jedno je od najvažnijih pitanja, o kojemu se još uvek govori sa nekom nepetošću. A to je i razumljivo, jer je osn. školi ipak glavna svrha pored odgoja — pismenost, tehnička i psihička. Jedna vrlo dobra pojava među učiteljima je, što oni uvek i u svakoj prilici gde se nadu, pričaju kakove je ko uspehe postigao, te kakovu je metodu imao, kako je moglo biti bolje da nema ove ili one zapreke. I zapreka se naravski uvek nađe, osobito danas, gde smo više puta sami sebi zapreka. I mnogi učitelji, osobito neiskusniji, neokretniji, naišavši na mnoge zapreke, nastojao je, da ih odstrani, ali nije uspio. Ima naime jedan, da tako rečem, aksiom kod poučavanja, kojega se mnogi svesno ili nesvesno ne drže. Taj »aksiom« je: što? zašto? ka-

pravzaprav gre; zlasti če je že preteklo precej časa od ovadbe do razprave.

Zgledov je mnogo na razpolago. Kdor teh razmer ne pozna, ne more objektivno soditi, ker šteje priče po številu, ne pa po verodostojnosti. Ako se pri takih razmerah in pri takih pričah drži sodnik pretesno §§ in gleda bolj na besedilo kakor na zmisel zakona, bo trpela pravica.

Uradniki ne vedo, zlasti višji ne, da pride učitelj na kmetih v nemilost in zamero, ako je naročen na napreden list; ako deluje tudi izven šole (n. pr. pri Sokolu) je izpostavljen najostudnejšemu preganjanju, ako se pa celo upa javno nastopiti za veliko državno idejo narodnega edinstva, je vsa šola nasprotna stranka na nogah, da ga uniči.

Defekt za obtožbo se kmalu najde priče so vedno na razpolago in gorje učitelju, če bo sodil sodnik, ki razmer ne pozna.

Pri upravnem sodišču in državnem svetu se bodo vlekle preiskave brez konca in kraja. Kjer so vneti katoličani in dobri agitatorji in je učitelj naprednega mišljenja, sploh ne pride več iz disciplinarnih preiskav.

Povdarjamo še enkrat, gospodje ne poznajo nas, ne našega ljudstva, še manj propalost političnih agitatorjev.

Postaral sem se v službi, vedno sem med ljudstvom in sem do dobrega spoznal moralno pokvarjenost nasprotnikov šole in mehak značaj našega ljudstva, ki se prerado da izrabljati v umazano delo brezvestnih ljudi.

Povsem dobri, pošteni možje (še bolj ženske), ki bi iz lastnega nagiba nikomur ne zakrivilili lasu, se dajo pridobiti za boj proti učitelstvu in šoli.

Zato je popolnoma upravičena naša zahteva: da naj učiteljske in šolske disciplinarne slučaje razpoložajo le učitelji, ki poznajo razmere in položaj v katerem učitelstvo živi in naj bodo senati tako sestavljeni ter tudi disciplinarni postopek tem razmeram odgovarjajo.

Vsi disciplinarni slučaji se imajo čim prej izvesti, najkasneje v 3 mesecih, in sicer tako, da ne trpi pri tem ugled učiteljskega stanu. Le v izrednih slučajih, ko se čaka na razsodbo sodišč, se stvar lahko zavleče.

Advokate sodi advokatska, notarje notarska zbornica, zdravnike sodi zbornica zdravnikov, sodnike sodijo sodniki, duhovnike duhovniki in učitelstvo naj sodi učitelstvo.

V tem oziru se moramo ponovno izreči za uvedbo **učiteljskih zbornic** in moramo povdariti, da nam kot inteligentnemu stanu ne morejo odreči zrelosti, da se sami strokovno upravljamo in tudi sami sodimo.

Imeti moramo svojo zbornico, svoj disciplinarni senat, ki sodi disciplinarne pregreške. Naj so poleg zastopniki, oziroma pooblaščenici prosvetne uprave, lahko imajo vodstvo, izbrani naj pa bodo iz stanu, sodelujejo naj tudi voljeni zastopniki učiteljskega

Nesimpatična in staroveška točka uradniškega disciplinarnega zakona so **denarne globe**.

Državni uradniki so bili, so in bodo še bolj slabo situirani. Blagajna je zanje večinoma prazna in sedaj se naj upeljujejo še denarne globe.

Denar ne sme biti vse, gre tudi za čast. Z uvedbo denarnih glob se uvaža materializem v službo in se uničuje moralne vrednote, ki naj bi bile podlagačnosti in vestnosti v uradu. Iz vzgoj-

nega ozira in iz ozira javne morale, ki naj bazira na zavesti in vesti, je globa zelo kvaren pojav, to je navadno policijsko sredstvo.

So prestopki, pregreški, ki morajo biti kaznovani, da se ne pomnožijo, red mora biti povsod, zlasti v šoli, kjer mora biti lep zgled delavnosti, točnosti in mora biti lep zgled javnega delovanja in zasebnega življenja.

Na razpolago je opomin, ukor upravitelja, okrajnega šolskega nadzornika, višjega šolskega nadzornika, določi se lahko premeščenje, izostane lahko napredovanje. Da bi pa še obsojencu iz žepa kaj vzeli, je skoraj izključeno.

Vsak dinar je vnaprej že tako opredeljen, da nima druge poti. Globe bi delale le dolgove in moralno pokvarjale uradništvo.

Posebno kvarno pa je, da neposredni starejšina nalaga denarne globe. Voditelj lahko kaznuje z globami svoje tovariše. Take oblasti pa tudi dobrim tovarišem ne smemo dati. Morda bi se le kdo našel, ki bi to pravico uporabljal pretrdo.

Če bi se pa le glob ne mogli otrestiti, naj jih določuje le disciplinarni senat. Za učitelstvo je posebno pomanjkljiv disciplinarni del uradniškega zakona v enem oziru, ki nam dan na dan vedno bolj kliče po jasni določbi, namreč, da se ne sme otvoriti disciplinarne preiskave na podlagi **anonimnih ovadb** in nepodpisanih časopisnih člankov.

Včasih so imeli v glavnem mestu uradnika, ki je uradoval s škarjami v roki, izrezoval je članke za razne oblasti **proti uradništvu**. Dandanes se to ne sme več uveljavljati. Moralna vrednost in kakovost je pri nekaterih časopisih tako daleč pod ničlo, da se državne oblasti ne smejo nanje opirati.

To bi triumfiral »Slov. Gospodar«, »Slovenec«, »Domoljub« in še posebno »Straža«, ko bi vsak politični pustolovec, skrit za urednikom-poslancem, spravljaj učitelje v disciplinarne preiskave.

V tem oziru smo že mnogo dosegli, a ne še popolne ugodne rešitve te zadeve. Zahtevamo od državne oblasti, da nas ščitijo proti javnemu blatenju, ne pa, da nas preganjajo na podlagi istega.

Naj bo potem besedilo disciplinarnih predpisov tako ali tako, naše zahteve morajo vsebovati:

I. Posebni disciplinarni predpisi za učitelstvo so neobhodno potrebni in v zmislu čl. 170. zakona o civilnih uradnikih tudi mogoči; zato zahtevamo za učitelstvo posebni disciplinarni postopek, kateremu naj da podlago šolski zakon.

II. Naše najvažnejše zahteve so:

1. Učitelstvo naj sodi disciplinarni senat, obstoječ iz strokovnjakov, katerega člani naj bodo:

a) šef prosvetnega oddelka ali njegov namestnik;
b) 1 prosvetni inšpektor (višji šolski nadzornik);

c) 1 okrajni šolski nadzornik ali njegov namestnik;

č) 2 voljena zastopnika učiteljskega;

d) disciplinarni tožitelj iz vrst osnovnošolskega učiteljskega, ki je stalno pridružen k prosvetnemu oddelku.

2. Prizivna instanca naj bode ministrstvo prosvete. Upravno sodišče in državni svet naj le razsodi v slučaju, ako se je pri preiskavi kršil zakon.

3. Denarne globe naj odpadejo popolnoma

4. Disciplinarne preiskave se ne sme otvoriti na podlagi anonimnih ovadb in nepodpisanih časopisnih člankov.

5. Vsako ovadbo dobi obdolženec takoj v izjavo, tako dobi tudi vpogled v vse akte pred disciplinarne preiskavo.

Osnovne smernice za načrt disciplinarnih predpisov za učitelstvo.

(Razprava iz pravno-obrambnega odseka na pokrajinski skupščini Pov. UJU — Ljubljana v Krškem.)

1. Učitelj(ica), ki prekrši v službi ali izven nje svojo službeno dolžnost, predpisano z zakonom, ali oškoduje ugled svojega stanu kot učitelj in vzgojitelj, se kaznuje z redovno kaznijo (čl. 2.), ali če je prekršitev službene dolžnosti večjega obsega ali ponovljena, ali če je stanovski ugled zelo oškodovan in prestopke nevarne interesom službe, se kaznuje z disciplinarne kaznijo (čl. 5).

2. Redovne kazni so:

1. opomin;
2. pismeni ukor.

Tudi notarji imajo iste kazni. § 155. notarskega reda.

3. Kazen za nerednost izreka neposredni starejšina ali starejšina višjega urada.

Opomin je ustmen in se ne zabeleži nikjer. Ukor se dostavi pismeno. Nobena kazen se ne sme izreči, dokler se učitelj(ica) ne zaslúši.

Kazen za nerednost se ne vpiše v osebno popisnico, priloži se pa službenemu popisu istega leta.

4. Zoper odločbo redovne kazni se sme učitelj(ica) v roku 14 dni pritožiti pri starejšini neposrednega višjega urada. Nerednosti zastarevajo čez leto dni.

5. Disciplinarne kazni so:

1. ukor disciplinarnega senata;
2. ukor disciplinarnega senata z grožnjo ostrejših kazni;

3. premeščenje na drugo službeno mesto.

4. premeščenje na nižje organizovano šolo.

Upraviteljem se lahko vzame upraviteljstvo.

5. ustavitve napredovanja 1—3 let;

6. upokožitev;

7. odpustitev iz službe.

Odpustitev iz službe se izvrši navadno le tedaj, kadar niso zalegle ponovne kazni in pa v zmislu čl. 25.

6. Disciplinarne kazni izreka disciplinarni senat.

7. Pri vsaki oblastni (pokrajinski) šolski upravi se sestavi disciplinarni senat.

Člani senata so:

a) šef prosvetnega oddelka ali njegov namestnik;

b) 1 prosvetni inšpektor (višji šolski nadzornik) ali njegov namestnik.

c) 1 okrajni šolski nadzornik ali njegov namestnik.

č) 2 voljena zastopnika učiteljskega ali njuna namestnika;

d) disciplinarni tožitelj iz vrst osnovnošolskega učiteljskega, ki je stalno pridružen prosvetnemu oddelku (oziroma upravno - gospodarski poročevalec prosvetnega oddelka, ki je pravnik).

8. Postopanje. V slučaju ovadb ali po lastnem opazovanju o kršenju službenih dolžnosti katerega učitelja(ice) preišče zadevo okrajni šolski nadzornik s pomočjo voljenega učitelja zastopnika.

6. Preiskavo vodi okrajni šolski nadzornik s pomočjo voljenega učiteljskega zastopnika.

7. Preiskave se imajo smatrati kot nujne in rešiti praviloma najkasneje v roku treh mesecev.

Po razčiščenju kaznuje ali sam (čl. 3.) ali predlaga potom prosvetnega oddelka disciplinarne postopanje.

Na podlagi anonimnih ovadb in nepodpisanih časopisnih člankov, se ne sme otvoriti disciplinarne postopanje.

Vsako ovadbo, obdolžitev je predložiti osumljencu nujno v izjavo; tako ga je tudi obvestiti o otvoritvi disciplinarne preiskave z navedbo obdolžitve in razlogov.

Krajni (občinski) srezki in oblastni šolski odbori nimajo nikakega opravka z disciplinarnimi zadevami učiteljskega.

9. Predpreiskave in tudi prvi potek preiskave vodi okrajni šolski nadzornik s pomočjo izvoljenega učiteljskega zastopnika.

10. Ne samo obtežilne, temveč tudi razbremenilne okolnosti je treba točno dognati.

Zaslišanje prič se izvrši ob navzočnosti obdolženca tako, da ne trpi ugled učiteljskega.

11. Obdolženec mora dobiti vse akte preiskave v pogled, da mu je mogoče v 8 dneh podati pismeno izjavo.

Ako predlaga nove dokaze, se ima preiskava nadaljevati.

12. Po končani preiskavi predloži okrajni šolski nadzornik vse akte potom prosvetnega oddelka disciplinarnemu senatu.

13. Razpravo razpiše disciplinarni senat potom prosvetnega oddelka. Vabilo se mora vsaj 8 dni pred razpravo dostaviti.

14. Senat je sklepčen ob navzočnosti 4 članov.

15. Senat lahko zahteva nove poizvedbe ter v važnih zadevah, zlasti če gre za odpust iz službe, pozove priče pred senat. Troške nosi država.

16. Obdolženec se lahko zagovarja sam, ali si izbere branitelja iz vrst učiteljskega. Branitelj je v obrambi svoboden ter je zavezan čuvati tajnost.

17. Obdolženec ima pravico prositi, da se pokliče v senat mesto člana senata, njegov namestnik.

18. Pri disciplinarni razpravi dobi vedno zadnjo besedo obdolženec v zagovor. Ako je stvar dovolj pojasnjena, se senat posvetuje in izreče sodbo:

a) da ni povoda za disciplinarne kazni, ali

b) da so potrebne nove zaslúšbe; ali

c) določi kazni po čl. 5.

19. Sodba se sme opirati le na razloge, ki so se obravnavali v preiskavi.

20. Sodba se razglasi ustno takoj, pismeno pa v 8 dneh.

21. O disciplinarni razpravi se sestavi zapisnik, ki vsebuje imena navzočih, najvažnejše podatke razprave in sklep. Zapisnik podpišeta vsaj predsednik in zapisnikar, ki naj bo učitelj osnovne šole.

Sklep se dostavi obdolžencu; v prepisu tudi prosvetnemu oddelku in okrajnemu šolskemu nadzorniku.

da? kome? s kime? ili ukratkó odgovor na ovo: sve prema prilikama. I možda ne poznavajući pravi cilj: put, čovek luta, premda i lutajući nešto postigne; ali to nešto nije određeno, nije celovito, ono je površno, nije temeljito. Jer vrlo teško je odrediti određen, jasan cilj i načel zgodan put. Učitelj u krugu svoje jače, slabije duševne jakosti, sprema i obrazloženosti nastoji, da se uzdigne još više, čezne, lebdi, leti, ali ako kod podavanja ne zna spasti na duševni nivo dece, onda je cilj promašen. U tom baš leži sposobnost i uspeh vaspitanja. Psihološki momenat!

Pojam pismenosti vrlo je rastezljiv. Osobito u današnje praktično doba, gde se brzo živi, gde je elektrizovana misao prevladala, kada je vreme postalo silno skupo, kada znamo, da je veliko zlo propustiti priliku, kad smo uvereni, da nam znanje nije cilj, nego sredstvo za savršenu življenje, sredstvo za postignuće i ostvaranje svojih želja, i pismenost treba tome da posluži, pa se i nastava pismenosti mora usmeriti tim pravcem. Ali: prema prilikama, imajući uvek na

umu, da prilike stvaraju čoveka, ma da i čovek katkada stvara prilike.

Naučiti čitati i pisati onako kako se danas zahteva u osnovnoj školi, sa svakišnjim vežbanjem, nije teško. Oblik se slova napiše, upamti, počne se sricanjem slogova, reči, vezivanjem pojedinih reči u rečenicu, raspoznavanje razgovodaka (interpunkcija), glatko čitanje itd. sve je to šablonsko delo, sve je formalno, pa i teče monotono. Dakako, da je to početak i da je put ustrt, ali to još nije sve. Tome treba podati dušu.

»Jedanput izrađena i izvežbana alfabetička strana pismenosti učinila je da aktivno-tvorački pismen čovek, u duševnoj napregnutosti da što potpunije pismeno saopšti neku svoju važnu misao ili da primi neku tuđu, pismenu izloženju misao, potpuno zanemari grafički znak kao znak za jedan deo reči, nego čitavu grafički artikulisanu sliku reči, kao jednu celinu neposredno vezuje za dotičan deo misli. Potpuno pismen čovek, bilo da se govori o aktivnoj bilo o receptivnoj pismenosti, ne opaža više

slova čitajući ili pišući što, on se neposredno predaje otpočetome toku misli i sa čitavom sveću utone u taj tok, a samo čitanje ili pisanje biva sasvim podsvesno; ta je radnja sada automatska, isto onako kao što je automatska radnja na pr. srkanje mleka kašikom, ili silaženje niz stepenice sa sprata u prizemlje, pri čemu čovek može raditi i neki drugi posao, na pr. čitati novine.« (Al. Marić).

U Predgovoru pisac kaže »da će dublje zalaženje u pitanje o vaspitnoj stvari korisno poslužiti mladim učiteljima koji hoće i da misle o stvari o kojoj se u njihovim krugovima govori tako mnogo, i uvek u nerazumljivim i nejasnim frazama, a o kojoj se kod nas tako malo pisalo.« Pa nastavlja: »Ako misli o tome pitanju, kako su izložene u ovoj radnji, izazovu mlade učitelje na razmišljanje, biće postignut cilj radi kojega su one ovde date, pa makar se i razmimoilazili sa piscem u mišljenju o toj važnoj stvari. Ko hoće da misli, opaziće lako da je sve nastojanje piščevu u tome, da se nastava sačuva od metodskog šablonstva, koje

nastavi potpuno oduzima karakter neke pametne radnje, pa će možda opaziti i sam to šablonstvo u svoj rugoli njegovoj, i — čuvala ga se.«

Autor nam u Pristupu tumači što znače razmatranja o nastavi pismenosti, o interesu i njegovoj važnosti u vaspitnoj nastavi, o starim didaktičarima koji nisu mogli imati jasnu koncepciju o vaspitnoj nastavi pa ni o vaspitnoj zadaći nastave maternjeg jezika, te o psihološkom formulisanju zadatka nastave maternjeg jezika. Zatim prilično opširno govori 1. o empirijskom pojmu pismenosti, te 2. o vaspitno-didaktičnim pogledima u pismenosti (nastava pismenosti, oblici njenog javljanja, izbor i raspored nastavnoga gradiva, nastavna obrada).

To velevažno pitanje pisac je za jedan stepen pomakao napred, on je uspio i mi mu možemo biti zahvalni. Da je autor pitanje ozbiljno shvatio i temeljito proučio, vidi se iz literature, koju je za svoju radnju upotrebio (13 autoriteta: 6 nemačkih, 5 francuskih i 2 domaća).